

GAZETA IREVIZIONISTĂ

ȚIA:
CL 3.

ORGAN DE DOCUMENTARE
APARE SĂPTĂMÂNAL

REDACTOR ȘI EDITOR
ISAIA TOLAN

de mânecare

organ
asupra
asupra
se de
legătu-
an cu
pu-
ni
ie;
love-
t se poate
arsenalul

cu nimeni,
la a sub-
pe care-l
vizioniste
să o an-

ziție arme de luptă cari, nă-
dăduesc, vor fi 'ndeobște apre-
ciate încă dela acest întâi nu-
măr.

Vastul material documentar
ce-l am la îndemână și experien-
ța și discernământul ce le-am
câștigat în 15 ani de gazetărie în-
chinată chestiunii ungare și pro-
blemelor minoritare, mă fac
să sper că voi putea da o pu-
blicație care să se dovedească
indispensabilă fiecărui cititor
român.

Rog deci pe confrății din
presă, pe prietenii și cunoscuții
cari mi-au urmărit activitatea
publicistică de până acum, și
pe toți bunii români, să spri-
jinească răspândirea acestei pu-
blicații, iar pe acei cari au do-
vezi referitoare la chestiunile
se se tratează în aceste coloane
onoreze cu prețioasa lor
re.

Isaia Tolan

buția la expoziția Ligii Antirevizioniste

lor cari citesc ziare ungu-
rești, să urmărească cazurile
date de presa maghiară, și
să le pună la punct.

* *

Notarii din județul Mara-
murăș s'au întrunit zilele
trecute în congres la Ocna-
șugatag, și după ce au des-
bătut chestiunile profesionale
depe ordinea de zi a adu-
nării, au făcut o calduroasă
manifestație pentru Liga An-
tirevizionistă și pentru ma-
rele român din fruntea ei,
d. Stelian Popescu, direc-
torul ziarului „Universul”.

Congresul a hotărât cu
mare însuflețire ca fiecare
membru al asociației nota-
rilor maramurășeni să se
înscrisă în rândurile Ligii
Antirevizioniste, și să acti-
veze cu toată asiduitatea
pentru marile ei scopuri.

D. prof. Univ. Dr. Ioan Lupaș,
președintele Ligii Antirevizioniste
din Ardeal, a vizitat zilele trecute
Aradul, Timișoara și alte centre
depe granița apuseană, între-
sându-se de activitatea secțiilor
Ligii.

CONGRESUL „ASTREI”

Neprejuita Asociație pentru cul-
tura și literatura poporului ro-
mân din Transilvania, care a
fost tot timpul dela 'nființarea sa
și până la 1918 punctul central
în jurul căruia s'a organizat so-
lădaritatea românilor din Ardealul
subjugat, și-a deschis ieri la
Târgu-Mureșului congresul anual.

E încă un prilej să verificăm
că departe de-a-și fi încheiat mi-
siunea, „Astra” are 'n față o
menire tot așa de strălucită ca
aceea de pe vremea ungurească,
și că merge cu elan finieresc
spre noua sa țintă. Și ni-l cu stă
mai mare bucuria să facem a-
ceastă verificare, cu cât bătrâna
„Astra” dăduse 'n anii de după
unire unele triste semne de în-
bătrânire, din fericire foarte tre-
cătoare.

Din aceste coloane închinăte
salutăm întâi de toate participa-
rea avântată ce și-a dat-o „A-
stra” luptei în contra revizionis-
mului, făcându-se cel mai fer-
vent organ al Ligii Antirevizioniste
pe pământul desrobii al Ardealu-
lui. Adunările antirevizioniste ce
s'au ținut în Ardeal, nu s'au bu-
curat numai de lărga ei partici-
pare, ci în cele mai multe părți
au fost organizate de despărță-
mintele ei.

Trebuie apoi să subliniem ce-
lelalte două contribuții date de
„Astra”: editarea strălucitei „Re-
vue de Transilvanie” de sub con-
ducerea dlui prof. univ. Silviu
Dragonir, și editarea revistei
„Gând Românesc” dela Cluj.

Prin „Revue de Transilvanie”,
„Astra” ie-a dat în sfârșit pu-
blicația de propagandă și de
apărare științifică a granițelor în
fața străinilor, după care adăsta
toată suflarea românească, în-
grijorată că nu opuneam nimic
noimului de falsificări ce-l a-
zvirlea în toate țările iredenta
ungurească.

Iar prin revista „Gând Româ-
nesc” de sub conducerea distin-
sului publicist și profesor Ioan
Chinez, a concentrat tineretul
scriitoricesc din Ardealul la o
luptă de afirmare românească ce
lipsea dureros în Ardeal desrobii
dar asăltat de-o ne mai pomenită
mișcare culturală ungurească, toată
îndreptată spre țeluri politice re-
vizioniste.

În fața acestor tapte ale vene-
rabilei „Astre”, fiecare român e
dator să-i dea cel mai neprecu-
pejit sprijin, ca să o vedem au-
reolată cu încă o glorie, pe lângă
cea încinsă 'n jurul frunții ei în
deceniile de subjugare străină.

D. STELIAN POPESCU
PREȘEDINTELE LIGII ANTIREVIZIONISTE
ROMÂNE
DIRECTORUL ZIARULUI „UNIVERSUL”

*Națiunea română proiectează curcubeul celor mai
înălțătoare nădejdi pe cerul viitorului său. Nădejdi
noastre se întemeiază pe dreptatea divină care a răsărit
pe seama noastră ca un mândru soare. Până când alții
plâng pe ruinele trecutului, noi trebuie să zidim cetatea
tare a viitorului, înfrățiți și înarmați nu numai cu arme
de metal ci și cu armele spiritului.*

*„Gazeta Antirevizionistă” a dlui Isaia Tolan va
fi o armă spirituală, vrednică de cerul albastru, câmpu-
rile de mătase și brațele oțelite pentru luptă ale fiilor
României.*

Iti dorim isbândă deplină!

Arad, 6 Sept. 1934

† Dr. Grigorie Gh. Comșa
Episcopul Aradului
Președintele Ligii Antirevizioniste, secția Arad

Proselitismul unguresc în Ardeal

Inceputul noului an școlar ni-a
dat prilej să asistăm la o nouă
provocare ungurească și la o
nouă abdicare a oficialităților
noastre.

Provocarea s'a 'ntâmplat pe
chestiunea articolelor din legea
învățământului primar și-a celui
secundar minoritar prin cari s'a
prevăzut că copiii desromâniza-
ților nu pot fi înscrși decât la
școala românească, iar ai minori-
tarilor numai la școli de stat sau la
școli cu aceeași limbă pe care au
avut-o înaintașii lor. E în discuție
deci proselitismul pe care îl fac
și astăzi, în al 16-lea an dela
desrobire, unii cari nu se 'mpacă
cu neamul românesc și cu țara
românească, — în Ardeal ungu-

rii, în Bucovina ucrainenii. A-
genții Budapestei, în special, și-au
dat și la acest început de an
școlar arama pe față, agitându-și
în chipul cel mai provocător
„dreptul” de-a maghiariza, de-a
înscris în școlile lor copii de
lege ne-maghiară. Iar unele pri-
mării urbane s'au pretat să le
facă jocul, emițând certificate
că s unguri get-beget, cu lim-
ba maternă ungurească, ori-
cui i le cere, pe simpla decla-
rație a unor părinți renegați
sau inconștienți.

Atragem atenția ministerului
instrucțiunii asupra acestei căl-
cări de lege, ca să repare din
vreme greșeala neiertată a auto-
rităților municipale.

Apropos de examenele de limba română ale slujbașilor maghiari

— Documente depe vremea când făcea asemenea examene Ungaria —

De astă primăvară, când s'au reînceput examenele de limba română la căile ferate, presa maghiară dela noi și cea din Ungaria se dedă la o agitație cum nu se poate închipui de turbată, pe chestiunea acestor examene, făcute în al 16-lea an de stăpânire românească.

Presa maghiară și organizațiile cari speculează această chestiune nu vreau firește să-și aducă aminte că Ungaria, care nu era un stat național, fiindcă neamurile neungurești, numite din această cauză cu minorități și „naționalități”, formau majoritatea populației țării, n'a așteptat 16 ani dela încorporarea sînică a Ardealului (1867), ca să impună tuturor slujbașilor ei limba statului. Mai uită deasemenea că Ungaria depe vremuri, care n'a așteptat cu examinarea slujbașilor ei 16 ani, ca România, a impus exclusivitatea limbii ungurești atunci când avea o lege așa-zisă a naționalităților (dela 1868), care prevedea, din cauză că erau în majoritate în țară naționalitățile, că neamurile neungurești se vor administra, judeca și învăța în limba maternă.

Pentru că să nu se uite ceea ce nu trebuie uitat, vom da la o parte colbul depe câteva documente ungurești cari se recomandă sîngure atenției publice.

Limba maghiară

Din ziarul arădean „Alföld”, XII, 61, din 15. III. 1872, pag. 3:

Ministerul de comunicații (ungurească), a dat societăților de cale ferată ordin ca cu începerea din 1873 să nu se mai folosească nici în administrația interioară nici în cea exterioară decât limba maghiară.

Din același ziar, XIV, no. 23 din 29. I. 1874, pag. 2:

Se publică ordinul no. 23.535 din 31. XII. 1873 al contelui Josef Zichy, ministrul comunicațiilor, prin care se repetă ordinul 19672/1871 publicat la 7. III. 1872, și se pune în vedere că de vreme ce a expirat termenul (1. I. 1874) pentru introducerea generală a limbii ungurești la căile ferate și la societățile de navigație, deasemenea la toate oficiile în legătură cu ele, slujbașii vizați să se conformeze. Ordinul ministerial constată că aplicarea de până aci a dat rezultate bune. Avertizează că din personalul nou care nu știe ungurește, se vor concedia în decurs de 6 luni acela cari nu sunt specializați de peste graniță (aduși pentru că drumul de fier era abia la începuturile sale, — n. n.)

Tot din „Alföld”, XV, 135, din 16. VI. 1875, pag. 3:

„Limba maghiară la căile ferate. — Direcția M. A. V. a îndrumat toate organele sale, să nu primească facturi decât în ungurește dela furnizorii din Ungaria. Facturile făcute în altă limbă nu se mai iau în considerare.”

La P. T. T.

Din „Alföld” XV, 138, din 19 VI. 1875, pag. 3:

Ministerul de comerț a dat un nou ordin dirigenților poștale, să pună în vedere p. t. t.-iștilor străini, cari nu vorbesc ungurește nici după ce a expirat data până la care se angajaseră să știe limba maghiară, că dacă până la sfârșitul lui 1875 nu vor învăța ungurește, vor fi dați afară.

La primării

Din „Alföld”, XIV, 42, 21. II, 1874, pag. 3:

Prim-căpitanul Chichindeli — Mari, Arcadie Oberknezevicsi, a dat o circulară către notarii comunali, punându-le în vedere că toți dintre ei cari nu știu în scris și oral limba ungurească și nu corespund deci ordinului 29626 din 25. II. 1872 al ministerului de interne, respectiv §-ilor 7—12 inclusiv și 21 al art. de lege XLIV din 1868, respectiv §-ilor 261—265 inclusiv din art. de lege LIV. 1868, vor fi dați afară.

Documente de-a-cum o sută de ani

În monografia „Torontal vármegye” a lui Borovszky se arată la pag. 452, că la 10 Oct. 1831 consiliul județean al Torontalului a hotărât următoarele:

Oficiile vor adresa, ca și până acum, numai ungurește toate rapoartele, corespondența și exhibițiile; toate procesele generale și civile se vor începe și se vor termina în ungurește; procesele începute în limba latină și cele cari sunt încă în curs, se vor continua și termina în ungurește. Indivizii cari nu știu ungurește nu pot ocupa funcție publică.

Notarii cari nu știu ungurește sunt obligați să învețe limba maghiară în decurs de 3 ani, căci altfel își pierd funcția; sunt obligați și până atunci să țină un ajutor care știe ungurește.

Cafele ce nu știu limba maghiară, nu vor putea fi primite în breasla până nu o vor învăța.

Din aceeași monografie, pag. 259:

La 1831 consiliul județean al Torontalului a adus un regulament pentru maghiarizarea școlilor primare, și a hotărât că dascălul care nu știe limba maghiară nu poate funcționa la niciun fel de școală și va fi scos din slujbă dacă în decurs de trei ani nu va putea învăța ungurește; e obligat și până atunci să-și țină un suplinitor care să știe ungurește.

Succesorul lui Apponyi la Liga Națiunilor

Precum arătam în altă parte a ziarului nostru, guvernul maghiar a numit prim-delegat al Ungariei la Liga Națiunilor pe d. Tiberiu Eckhardt, rudă a regentului Horthy și președinte al partidului așa-zis țărănesc.

D. Tiberiu Eckhardt a fost pe vremuri prim-pretor în județul Aradului, și știe depe vremea aceea românește. Anul trecut a declarat că întâiul discurs ce l-a rostit, l-a rostit pe românește, românii din județul Aradului.

nește, românii din județul Aradului.

Tot anul trecut, în ședința din 16 Nov. a camerei deputaților, a făcut o declarație nostimă, pe care o reproducem după „Pesti Hirlap” din 17 Nov. A spus, anume, că în urma chestiunii falsificărilor de franci, a avut să intențeze 30 de procese de calomnie, în contra unora sau altora cari au spus despre d-sa că e amestecat în afacerea falsificărilor.

Iredentismul în școlile din Ungaria

„Budapesti Hirlap”, semioficiosul guvernului maghiar, anunță în numărul său din 21 Ianuarie cîr, că ministerul Instrucțiunii a introdus în programa analitică a tuturor școlilor din Ungaria o oră de revizionistă pe săptămână.

Pentru că să se inițieze învățătorii cum trebuie făcută o asemenea oră, s'au convocat toți învățătorii depe granița nordică la Ozd, unde s'a făcut în prezența tuturor o astfel de oră.

Lecția model a fost următoarea: Ce trebuie să scrie un elev din Ungaria unei fetițe din Koșice (Cehoslovacia), care i-a trimis o scrisoare arătându-i, că acolo nu-i lasă să învețe ungurește în școli?

Și se începe lecția astfel: Întrebare: A scris fata adevărul? Ia să vedem din gazeta (sic!) dacă a scris adevărat!

Se arată copiilor gazeta, apoi copiii răspund în cor:

— A scris adevărul!

Altă lecție:

„De ce ne trebuie revizionismul?”

Răspunsuri:

— „Pentru că pacea dela Trianon e nedreaptă”.

— „Pentru că pacea dela Trianon e crudă”.

— „Pentru că pacea dela Trianon a batjocorit legile naturii” (sic!).

— „Pacea dela Trianon e nevalabilă” (sic!).

Lecția — spune „Budapesti Hirlap” — s'a terminat cu „Nem, nem, soha!” — (Nu, nu, niciodată!). Apoi au pus în mîna unui copil un steag de hîrtie, iar copilul s'a rușinat, ne știind ce să facă. (Bine că știe, în schimb, ce este aceea „nevalabilă” și ce-i cu batjocorirea legilor naturii!).

O gazetă de documentare ca aceasta nu se aruncă după ce-ai citit-o.

PĂSTRĂȚI TOATE NUMERILE!

La sfârșitul anului vom da un sumar amănunțit, pe categorii, ca să puteți utiliza colecția cât mai ușor.

Vrăbia

— Indemnuri la maghiaro- —

Ziarele clujene „Ellenzék” și „Keleti Újság” fac mare caz comentariile ce-au apărut în „Kronstädter Zeitung” în legătură cu adunarea dela Brașov „Soc. Muzeul Ardelean”, care dorește să vadă rezultații din participarea sașilor la adunare o reapropiere între minoritatea săsească și tre partidul maghiar, așa că era acum câțiva ani, când partidul maghiar visa să cîștige coaliția minorităților etnice din România.

„Societatea Muzeului Ardelean”, pe ungurește „EME”, e binecunoscută cititorilor români. E societatea care deține colecțiile de documente ale Bibliotecii Universității din Cluj și a bazei de date a cărților aceleia, și e societatea care caută dela unie încoace să-și eludeze în fel și chip statutele, pe baza cărora au intrat între membrii ei „to seamă de indizercibili” dintr-protectorii români dela Cluj. Ca să n'aibă deci participare românească, EME își ține congresele anuale prin diferitele orașe ardelenene, departe de Universitatea din Cluj, neuitând însă același timp să lanseze din congresele acestea apeluri la o conlucrăre culturală „a popoarelor Ardealului”. În rândul trecut s'a făcut un asemenea apel dela Aiud, românilor. Acum s'a convocat congresul la Brașov, ca să se poată

sași, și nu de florile marului, ci pentru că drumurile politicii săsești și ale celei maghiare s'au despărțit așa de mult în vremea din urmă, încât i-am văzut pe sași vestejind public — din întâmplare tot la Brașov — revizionismul maghiar.

La adunarea dela Brașov au fost deci invitați și trei reprezentanți ai societăților culturale săsești. Și ca să se facă și mai plăcut sașilor, congresul au trecut cu pelerinajul pe la episcopului sas Honterus, pronunțând discursuri foarte îmbietoare despre necesitatea conlucrării maghiaro-săsești.

„Kronstädter Zeitung” a remarcat cu multă bănuială afecțiunile acestea, și a mers atît de departe cu comentariile, încât a întrebat: Ar fi fost oare congresul Societății Muzeului Ardelean tot atît de încantați de sași și dacă congresul nu se ținea la Brașov ci la Mediaș, și în loc să contemple apropierea maghiaro-săsească prin statuia lui Honterus, care a fost în definitiv și un factor al reformei ungurești, ar fi avut să privească la sufletul public săsesc prin tabla comemorativă dela Mediaș a poetului martir Roth, care a fost executat la 1848 de răsculații Kossuth?

La întrebarea sarcastică a ziarului săsesc a răspuns la 31 August „Ellenzék” dela Cluj, printr'un prim articol care poartă pecetea lui Spectator (Nic. Krenner), publicistul condamnat la Cluj pentru ciudățeniile sale „transilvaniste”, și încadrat de atunci ca corespondent dela Cluj la ziarul budapestan „Magyarság”. „Ellenzék” asigură — firește —

omitat în
iancu (s
an
Franz
danțilo
nu, că
tara
Da
lează
unguri
făcută
co
ruri
car
mior

A doua
mentat că
„Keleti Új
dului mag
La com
sul începu
ghiaro-să
dacă a

pacat
nici
ritatea
„Kele
mașca
aducan
unde.

partid
de de
folo
înfam
mar,
cipă

La

pag
din
mare
faim
care

căreia și
redacția), tin
noastre nu po
nouăscă colu
mească în țar
ne țure

Numit în fig
ul celor ale
loc să găsi
de reforme, a
anii 1925-192
inte 1019 ingere

Statistica nu

care de

fiindcă ar un

matte cele

cum noate or

Geneva, și

scoată în eng

scuie redare

dress care ro

fine așz de n

cu prezența s

Latifundiarii Ungariei — STATISTICA CELOR CU MOȘII DE FESTE 3000 DE IUG. CADASTRALE —

„Ujság” budapestan, 12 Aug. crt. o pagină de spațiu interesantă de spațiu dintr-o carte apărută deunăzi în Ungaria, „Beszélő szék”, „Scaunul vorbitor”, a statisticianului dr. László Zentay, referitoare la mărimea și numărul proprietăților ungurești din anii 1925—1933,

„Cifre grăitoare”

„Ujság” arată pe baza constatelor statistice amănunțite, că la 1905 proprietatea mare și mijlocie — adică de la 100 de iugăre în sus deține 55,6% din teritoriul fostei Ungari, iar la 1913 54,7%.

În Ungaria de azi proprietatea mare și mijlocie deține 55,8% din teritoriul țării, iar la 1925 49,8%. Nu se spune că proporția ar fi astăzi mai mică, dar nu e arătată.

La 1925 erau în Ungaria 855.760 de proprietari, or la începutul anului 1932 1.278.748, cu 1.597.647 de proprietăți. Cifra de proprietari a crescut prin așa-zisa reformă agrară, care a fost urmată de apropierea vitejilor, prin vânzări, și în special în cele de loturi de țasă. (La nașterea acestei, a așa-ziselor proprietăți și a noulor proprietari, vom reveni cu amănunte în numeroase articole).

Teritoriul proprietăților din țara noastră este de 15.932.418 iugăre cadastrale.

De la începutul proprietăților mari au fost de țigarete 1.170.567 iugăre, care au fost din teritoriul de țară ocupat de latifundii a peste 1000 de iugăre, moșii de peste 3000 de iugăre reprezentă un total de 2.958.177.

822.162 iugăre sunt declarate fidei-comisuri, adică moșii ce nu pot vinde decât printr-o scutită specială a guvernului și a parlamentului, și sunt în stăpânirea a 53 de proprietari. La 125 numărul fidei-comisurilor a de 62, iar la începutul anului 1933 de 14.068 iugăre. 9 fidei-comisuri

și la actuala situație a latifundiilor.

Se cuvine să fie cunoscute și la noi aceste relații, și mai ales ar fi bine să le reproducă cineva pe ungurește, pe sama cetălenilor noștri de leg. ungurească, deoarece presa maghiară de la noi n'are spațiu pentru asemenea lucruri.

au fost deci scoase între timp de sub obligativitatea de a nu se înstrăina, și s'a întâmplat aceasta sau din cauza datorităților, sau ca să se împartă între membrii familiei sau între familiile care aveau fidei-comisul.

S'ar putea deduce din două fapte arătate aici: din creșterea uriașă a numărului proprietarilor (420 de mii și ceva în șapte ani) și din împușinarea fidei-comisurilor, că vremurile noi bat și la porțile Ungariei. Să nu ne lăsăm însă amăgiți de aparențe. De-o parte pentru că de așa-zisa reformă agrară n'au beneficiat decât o seamă de privilegiați, „vitejii”, iar de altă parte pentru că sporul proprietarilor s'a întâmplat în dauna proprietății minuscule, împărțită prin moșteniri sau scoasă la vânzare. E adevărat că împușinarea fidei-comisurilor înseamnă mare lucru, pentru că s'au desființat în șapte ani atâtea căte alădată în zeci de ani. Împușinarea lor nu s'a întâmplat însă în folosul obștei, deoarece înocentele s'au declarat alie-nate numai pentru că să treacă în mâini nemeșesti, și nu ca să se împartă în stăpânirea plugarilor. Scoaterea lor de sub inalienabilitate contează deci numai principal. Și anume, pentru că se întâmplă faptul atunci când în presa nedemocrată („Pesti Hir-lap”, „Magyarság”, etc.) apar mereu de-o vreme ncoace apeluri ca să se desființeze fidei-comisurile, iar guvernul e silit să promită că va veni cu o oarecare reformă a acestor latifundii, anunțată pentru toamna aceasta.

Repartiția latifundiilor mai mari de 3000 de iugăre

„Ujság” reproduce pe următoarele categorii de latifundii mai mari de 3000 de iugăre ale statului Zentay: proprietățile statului, proprietățile municipalităților și composesoratelor, proprietățile întreprinderilor, proprietățile bisericești, proprietățile Habsburgilor, proprietățile magnatilor, ale nobililor și apoi ale boierilor, și ale celor cari au moșii pe o țară istorică. Vom reveni în noi, în continuare, pe categoriile acestea, pentru că sunt foarte importante a ști-le, și ca să ne lămurim a ști-le, și ca să ne lămurim a ști-le, și ca să ne lămurim a ști-le.

Statul are 700.000 iugăre, iar boierii au 1.500.000 iugăre. Composesoratele au 55.000 iugăre, iar întreprinderile au 45.000

iugăre, iar două societăți de indiguitre 9.706 iugăre.

Trei Habsburgi au 93.851 iugăre.

Biserica protestantă are trei latifundii de 9.716 iugăre.

Latifundiile de peste 3000 de iugăre ale bisericilor catolice reprezintă un total de 846.729 iugăre.

Latifundiile a 152 magnati reprezintă 1.599.190 iugăre.

22 nemeși au 99.514 iugăre.

16 burghezi au 60.980 iugăre.

În tabloul acesta nu figurează primăriile, bisericile, etc. ale căror proprietăți nu ating unitatea de măsură de 3000 de iugăre. Deci biserica romano-catolică n'are numai cele 846.729 iugăre arătate aici.

Latifundiile Statului

Statul are următoarele latifundii mai mari de 3000 de iugăre: Domeniile coroanei 50.194 iugăre. Remonte 48.354.

Direcția silvică 47.518. Fidei-comisul sechestrat al con-telui Gheorghe Károlyi 37.506. Ministerul de război 25.827. Acad. Mag. 20.697. Societățile autonome 19.596. Fondul Teresianum 15.600. Fondul universitar 14.663. Remonte mici ale min. de război 5406. Muzeul Național 3314.

Latifundiile primăriilor urbane

Dobrișin 92.669. Seghedin 69.757. Kecskemét 47.398. Sopron 15.390. Budapesta 12.965. Nagykörös 11.152. Nyiregyháza 7602. Kiskunmajsa 6983. Gyöngyös 6605. Nagy-Kanizsa 5854. Székesfehérvár 5786. Esztergom 5760. Pécs 5466. Nagykörös (pădure) 5412. Hajduböszörmény 5186. Baja 5099. Hodmezővásárhely 4817. Kőszeg 4640. Hajduszoboszló 5186. Szentendre 3393. Szentos 5232. Kiskunhalas 3217. Békés 3085. Győr 3051.

Composesorate

Hajdunánás 9981. Kiskunmágyar 7632. Kisújszállás 6504. Balatonkajár (urbani) 4405. Hajdúhadház (Soc. de păstori) 3792. Szepezd 3530. Várpalota (urbani) 3329. Alsóörs (al-micilor nemeși) 3259.

Întreprinderi și societăți

Banca de credit agricol (de stat, altruistă), 32.403 iugăre; la 1925 a avut numai 2592 iugăre, ceea ce înseamnă c'au trecut în proprietatea ei pământurile cum-părate de țărani pe plată în rate. Domeniul industrial din Király-rét 7097. Minele g-rale de cărbuni 6439. Soc. de indiguitre Criș—Tisa—Murăș 5504. Idem Raba 4202.

Averile Habsburgilor

Familia domnitoare 36.277. Arhiducele Frideric 42.855. Arhiducele Iosif 14.719.

Averile bisericești

I. Biserica protestantă:

Fondul Baldácsi 6586. Liceul din Sárospatak 4599. Eparhia de Dunăre 3039.

II. Biserica romano-catolică (total 846.729 iugăre):

Fondul religios 85.667. Capitulul canonicesc de Eger 81.267. Mitropolia de Eger 38.886. Seminarul din Eger 9739. Mitrop. de Calocsa 63.145. Capitulul de Calocsa 18.070. Episcopia de Veszprem 52.339. Capitulul de Veszprem 49.725. Mitrop. de Strigoni 36.529. Capitulul de Strigoni 19.671. Abazia de Panonhalma 33.973.

Fondul de studii 32.168. Abazia de Zircz 30.862. Episcopia de Pécs 25.642. Capitulul de Pécs 19.225. Catedrala din Pécs 6245. Seminarul din Pécs 5392. Capitulul canonicesc de Orade 25.254. Ordinul piarștilor 25.035. Episcopia de Sătmár 23.022. Capitulul de Sătmár 11.335. Episcopia de Voj 22.239. Abazia de Tihany 17.330. Episcopia de Győr 15.059. Capitulul de Győr 9627. Prepozitura de Csorna 12.851. Capitulul de Székesfehérvár 10 mii 562. Episcopia de Székesfehérvár 7692. Prepozitura de Jászóvár 10.542. Canonicii de Klosterneuburg 9813. Abazia de Zalavár 8815. Seminarul din Budapesta 8074. Abazia de Zelicsszentjéka 6 mii 769. Episcopia de Cenad 6736. Episcopia de Kőszeg 5638. Capitulul de Szombathely 4444. Abazia de Telki 4760. Abazia de Nagykapornak 4302. Episcopia unită de Muncaci 3004.

Latifundii magnatilor

Total 1.599.190 iugăre, în mâ-nile a 152 de înși: Prințul Paul Eszterházy 213.410. Prințul Ch. Eszterházy 75.190. Conte Morij Eszterházy 56 mii 175. Palatinul Pallavicini 54.204. Conte Toma Eszterházy 47 mii 648. Conte Ladislau Károlyi 45.871. Prințul Filip Isaia de Kőnig 41.034. Conte Iosif Hunyady 29.526. Conte Ladislau Semsey 25.826. Conte Al. Festetics junior 24.712. Conte Fr. Eszterházy 22.970. Conte Al. Andrássy 22.541. Conte Al. Erdődy 22.157. Prințesa Boncompagni și con-tele San Martino 20.677. Prințul Montenuovo 18.420. Contelele Paul Eszterhazy ju-nior 18.367. Contesa Meran 18.317. Prințul Batthyány — Strattmann 18.230. Conte Iosif Károlyi 18.047. Prințesa Metternich 17.046. Contele Aurel Dessewffy 16. mii 473. Prințul Hohenlohe Kraft 16.286. Prințul bavarez Frenc 15.182. Conții Aladár și Imre Károlyi 14.649. Conții Andrei și Paul Szeche-nyi 13.893. Conte Almasy D. 13.351. Succesorii contelei Șt. Tisza 13.311. Contele R. Zichy 13.110. Contele I. Wenckheim 12.168. Baronesa Fould Springer 12. mii 32. Contele Emeric Karoly 11.881. Baron Iosif Inkey 11.491. Baron Eug. Solymosi 11.195. Contele I. Draskovitch 11.184. Contele Jankovics — Besán 11.042. Baronul Harkányi 13.250. Conții Al. și Carol — Héder-vary 10.416.

Contele Aladár Széchenyi 10 mii 28. Contele Albert Nemes 9512. Contele Paul Wenckheim 9298. Conții C. și B. Széchenyi 8741. Contele P. Nádasdy 8545. Contele G. Wimpffen 8456. Contele Jankovich 8456. Contele B. Zichy (succesori) 8450. D-na Peppenheim 8418. Contele L. Wenckheim 8400. Contesa Iuliu Károlyi 8383. Contele Czirák L. 8327. Contele Emeric Széchenyi (succesori) 8208. Contelele P. Degenfeld 8143. Baronul Waldbott 8093. Contele I. Batthyány 7889. Contele Iosif Majláth 7851. Contele Iosif Wenckheim 7839. Contesa Berthold 7830. Prințul Lonyay 7725. Contele Emil Dessewffy 7524. Contele Forgách (succesori) 7466. Contele Gh. Zichy 6681. Contele Fridrich Széchenyi 6419. Contele I. Zichy 6681. Contele Bart. Széchenyi 6240. Contele Eman. Széchenyi 6900. Contele Benyovszky 6845. Contele Zelenszky R. 6275. Baron Sennyei N. 6640. Contesa Sennyei 6520. Contele Serenyi 6561. Contele D. Széchenyi 6498. Contesa Teleky 6309. Contele Ant. Sigray 6138. Contele Lud. Károlyi 6207. Contele E. Almasy sen. 6430. Contele Erdődy R. 6161. Contele Carol Apponyi 6389. Baron Weiss Imre (succ.) 5695. Contele Fr. Nádasdy 5306. Baron Prónay 5496. Contele Geza Andrássy 5337. Contele Emil Széchenyi 5961. Baron Biedermann 5238. Baron Tornay Schossberger 5097. Contele Gh. Majláth 5670. Contele G. Erdődy (succ.) 5143. Baronesa Piret de Bihain 5265. Contele Lad. Eszterházy sen. 5761. Contele Blankenstein 5421. Baron Paul Inkey 5256. Conții Paul și Gh. Bethlen 5109. Prințul Odeschalchi 5039. Baron Biedermann Imre 5238. Contele Ivan Rubido Zichy 5009. Contesa M. Bolza 5538. Prințul Lad. Eszterházy 5130. Contele Iosif Czirák 4787. Contele Dessewffy Șt. 4333. Contele R. Apponyi 4406. Prințesa Bernadette Eszterházy 4517. Contele Andrei Eszterházy 4013. Contesa Nemes 4980. Prințul Ladislau Windischgrätz 4035. Baron Kohner 4635. Contele Paul Almasy 4729. Contele Zichy Mesko 4754. Contele Benyovszky M. 4447. Contele Széchenyi Petru 4132. Contesa Gyürki 4267. Contesa Festetics 4526. Contele Iosif Teleky sen. 4012. Baronul N. Vécsey 4217. Contesa Sig. Batthyány 4595. Contele Lad. Eszterhazy jun. 4333. (Va urma)

Fondurile necurate ale propagandei maghiare

— Marginalii la polemica pe chestia cărții de propagandă revizionistă „Dreptate Ungariei!”

Agencia cehoslovacă Ceps a comunicat mai zilele trecute polemica ce s'a iscat între d. Herceg Ferenc, președintele Ligii Revizioniste maghiare, și între ziarul iugoslav „Novosti” dela Zagreb, pe chestiunea fondurilor cu cari și-a tipărit vestitul negustor de imprimate revizioniste Oto Legrady ediția engleză și franceză a broșurii iredentiste „Dreptate Ungariei!”

„Novosti” arăta la 1 August crt. că „s'a constatat din afacerea Drehr (faimoasa afacere a pollogărilor dela ministerul ocrotirilor sociale, judecate în vara aceasta, — n. tr.), că cunoscuta carte legadistă „Dreptate Ungariei!” a apărut în franjuzește și englezește pe banii delapidati de condamnatul Drehr (fost secretar general la numitul minister, — n. tr.) și de soții săi.”

Pentru că s'a mai făcut în ziarul „Novosti” și următoarea precizare: „In același chip s'au adunat de către diferite organizații din Budapesta, dela 1919 încoace, 200 milioane de pengő pentru lupta în contra tratatului de pace, iar despre această sumă nu s'a dat nicio socoteală nimănui”, a sărit să răspundă ziarului iugoslav președintele Ligii Revizioniste, d. Francisc Herceg, și a răspuns tanfoș așa: că dă un milion de pengő (aproape 30 de milioane de lei) pentru orfanii și văduvele ziariștilor din Zagreb, dacă cineva va putea dovedi în fața unui for serios, că la procesul Drehr a venit în discuție cartea „Dreptate Ungariei”, sau că s'ar fi făcut de către cineva vreo aluzie la persoana d-lui Legrady. Apoi: că dacă „Novosti” s'a referit în a doua acuzație la Liga Revizionistă, a afirmat un nou neadevăr, fiindcă „Liga n'a scos niciodată niciun filer din sursă tenebroasă (homályos), ci toți banii și i datoră celui mai cinstit sacrificiu patriotic, și dă seama despre ultimul ban comisiei de control, pe care, la cererea Ligii, au înființat-o autoritățile maghiare”. (Cf. „Pesti Hirlap”, 12 VIII 1933).

De unde milionul d-lui Herceg?

Nu ne miră bravada președintelui Ligii Revizioniste, întemeiată pe faptul că martorul N. Iokai-Szilágyi, care a vorbit la procesul Drehr despre cei 20 de mii de pengő luați de Legrady dela ministerul ocrotirilor sociale pentru tipărirea ediției franjuzești și englezești a faimoasei broșuri, a fost oprit să continue, iar stenograful să-l reproducă mărturia, — dar mărimumia cu milionul de pengő oferit pe seama orfanilor și văduvelor de ziariști dela Zagreb e cel puțin ciudată la un ungur de origine șvăbească. Pentru că, oricât am vrea să credem în sinceritatea acestei generozități, nu ne iese din cap un lucru prea interesant, ce s'a spus despre scoțianismele d-lui Herceg în rubrica teatrală a lui „Magyarság” din 5. I crt. Era vorba în acel

articol despre deficitele Teatrului Național din Budapesta, și între altele erau atribuite reprezentării la nastârșii a unor piese nefrecventate de public ale președintelui Ligii Revizioniste. S'a organizat adevărat în toamna trecută la Teatrul Național, cu prilejul celor 70 de ani de viață împliniți de acest președinte, un ciclu de trei piese ale sale, „alese în contrast cu spiritul vremii”, și spune „Magyarság” că ciclul a fost precedat de alte două piese ale d-lui Herceg, și-a fost urmat la nesfârșit tot de piese de-ale lui, încât lumea s'a plictisit așa de mult că nu se mai adunau seara din taniemele de 10% decât 10—12 pengő.

Întâmplarea aceasta se raportează cam ciudat la generozitatea cu milionul. La fel cu celalalt caz, despre care vorbim în altă parte: al subvenției de 900 de mii de lei dată de guvern dintr'un credit excepțional unei reviste literare, — dacă acea revistă este întâmplător revista d-lui Herceg.

Și-apoi, chiar dacă d. Herceg n'ar fi tocmai așa precum îl descrie cazul de mai sus, se pune cealaltă întrebare: de unde-i mai rămâne pentru zile negre, dacă face asemenea filotimie? Fiindcă, oricât am ști că președintele Ligii Revizioniste e un învechit autor de literatură oficială și deci cu mare vad negustoresc, și oricât ar fi fost d-sa parlamentar încă din vremurile Ungariei Mari, un milion de pengő nu-i o sumă ce se poate face din diurne parlamentare, din literatură perimată sau din gazetărie făcută la zile mari.

Răspunsul lui Legrady

După replica mai sus arătată a d-lui Herceg Ferenc, au urmat noi atacuri în contra cărții legadiste, și anume în coloanele lui „Jugoslovenski Dnevnik” din Neoplanta, și n'ale ziarelor cehoslovace „Venkov”, „Ceske Slovo” și „Slovenski Vecernik”.

Atacurile acestea l-au infuriat atât de mult pe d. Legrady, încât a pus să se scrie în numărul din 26 August crt. al ziarului său „Pesti Hirlap” un prim-articol de mai bine de o pagină, în care se spune ziariștilor dela Neoplanta că-s „bandiți sârbi cari fură cinstea omului”, iar despre cele apărute în presa cehoslovacă că-s „simple obrăznicii”.

Refinam din replica aceasta următoarele:

În introducere se arată că un martor din procesul fostului subsecretar de stat Drehr, N. Iokai-Szilágyi, a afirmat la proces „că un consilier al ministerului ocrotirilor sociale, Hanko, a primit dela dânsul două chitanțe despre aceeași sumă, banii fiind predați editurii unui mare ziar pentru tipărirea unei lucrări care face cinstă țării.” (Aceasta, deci, e redactarea dată de grefier mărturisirii despre care vorbea „Novosti”).

„Pesti Hirlap”, simțindu se cu musca pe căciulă, s'a sesizat despre ceea ce se vorbea în public în legătură cu depoziția martorului, și a publicat la 27 Iunie crt. o notiță, în care spunea: că Iokai-Szilágyi n'a fost niciodată în slujba lui; că lucrările editate de „Pesti Hirlap” au fost plătite

Fondurile centralei societăților iredentiste

Ca să-l ajutăm și noi pe președintele Ligii Revizioniste să dea văduvelor și orfanilor de ziariști dela Zagreb milionul de pengő, vom publica pentru astăzi două dovezi. Se referă la faimoasa Tesz a falsificatorilor de franci francezi, cum se numește prescurtat Asociația societăților sociale, adevărat revizioniste, soră sau mamă a Ligii Revizioniste.

Semioficiosul „Budapesti Hirlap” scrie la debaterile parlamentare dela 24 I crt., în n-rul său din 25 I, că s'a obiectat ministrului de interne că a dat ordin primărilor să se înscrie ca membre la Tesz. Ministrul Keresztes-Fischer a răspuns, că n'a dat această instrucție decât primăriilor bogate, și că de altfel Tesz nu-i o asociație politică. La obiecția că primăriile nu-s societăți, ministrul de interne a răspuns că după statutele din 1920 ale lui Tesz, pot intra în această asociație și primăriile.

De interpelarea aceasta se ocupă și ziarul „Magyarság”, destinându-i în n-rul din 27 I crt. un articol intitulat „cei 10 pengő ai lui Tesz”, în care se spune:

„Oricine știe ce foamete, ce lipsă de bani și ce privațiuni tipă în dosul liniștei satelor noastre. Cunoaștem și noi comune mari unde nu poți schimba un ban de 10 pengő. Ceeace aduce recolta, cu prețurile ei de azi, o la fiscal. Unde acum câțiva ani domnea bunăstarea și belșugul, azi nu mai e decât mizerie și desnadejde, atenuate poate de fatalismul oriental, cu care odinioară poporul maghiar suportase vandalismele germane și dijmurile turcești”. Tesz — spune apoi fos-

până la un ban de Oto Legrady, editorul ziarului, fără nici o subvenție dela autorități sau parlamentari; și că aceste lucrări n'au fost puse în comerț, ci s'au împărțit gratuit.

După reproducerea acestei notițe, „Pesti Hirlap” își tîmăiază pe trei colane întregi editorul, și încheie spunând, că în țări cu guverne culte și civilizate nu se folosesc astfel de mijloace „cari fură cinstea omului”, și că-i datorita legăților să pună acestor fel de mijloace capăt.

Noslimă apărare, dar doar și poate.

ul oficios al micilor agrarieni — să nu caute bani unde nu-s și unde fiscalitatea a făcut deja o atât de desăvârșită operă, încât nu mai găsești cei 10 pengő ai ei.

O panama a ministrului de justiție Lazar Andor

În „Pesti Hirlap” din 16 Dec. (1932 sau 1933) s'a publicat sub titlul „Cina Asociației Naționale în onoarea lui Lázár Nandor”, o informație care se cuvine adevărată la cele de mai sus.

Ni se arată că la banchetul ce i l-a dat Asociația Națională Maghiară a baronului Sigismund Perényi (astăzi „paznic al sfintei coroane”), ministrul de justiție Andrei Lazar a spus în toastul ce l-a rostit:

„Am făcut o singură dată în viața mea o panama. Am încheiat un contract mai mare între statul maghiar și între o firmă din străinătate, și când contractul a fost gata, m'am întrebat, dacă iscălirea contractului nu comportă vreo sarcină pentru firmă. Ba da — am răspuns eu — poftiți și plătiți 10 mii de franci elvețieni Asociației Naționale Maghiare. Pe banii aceștia am organizat legăturile de peste graniță ale Asociației, iar secretarul ei a lucrat 10 luni de zile în Elveția”.

Pentru lămurirea cititorilor, adăugăm că Asociația Națională Maghiară pe seama căreia s'a luat acest șperț de 10.000 de franci elvețieni, este organul prin care Ungaria comandă ungușilor din statele succesoare și din alte țări străine.

Luxurile legațiilor ungurești

„Pesti Hirlap” din 17 XII. 1933 publică sub titlul „Ankara” un articol al lui Hegedüs Lorant, în care se arată, că în timp ce Italia, Austria, Elveția își țin legațiile din capitala turcească în case cu chirie, Ungaria a cumpărat pe seama ministrului său de-acolo o vilă cu plantații, i-ar pentru legăție o alta.

Arată apoi, că la Sofia stă gol grajdul de cai de curse făcut de guvernul maghiar la dorința unui ministru maghiar „spre distrarea economicosului popor de plugari al bulgarilor”.

Ziarul „Magyarság” se ocupă în n-rul său din 30 Aug. 1933 de luxurile contelui Szécheuyi, ministrul Ungariei la Londra, în

legătură cu faptul, că s'a mutat legăția din Eaton Place 65 în Chestersquare SW 1, ca să rămână edificiul de pînăci al legăției locuință a ministrului.

Cităm:

„Englezii au văzut cu surprindere că mîla Ungarie, despre a cărei grea situație, despre ale cărei nevoi economice, despre a cărei mizerie obștească auziseră atâtea, nu se mulțumește la Londra cu palatul de pînăci al legăției, care e tocmai de două ori așa de mare și de luxos ca al legăției englezești din Budapesta, și care și pînăci acum era mai luxos și mai scump decât ale multor țări bogate, în cel mai elegant cartier londonez.”

Bibliografie

O nouă revistă revizionistă

Aflăm din „Budapesti Hirlap” dela 2 Sept. crt. că Liga Revizionistă Maghiară și cu editura „Pesti Hirlap” au scos o nouă revistă de propagandă revizionistă, în englezește, — intitulată „Danubian Review” „Semioficiosul”, B. H. — remarcă din cuprinsul revistei următoarele:

„Revizuirea tratatelor și drepturilor minoritare”, de László Ottlik, articol de polemică la adresa d-lui Seton Watson; concluzia articolului este: „aplicarea drepturilor maxime ale minorităților presupune schimbarea hotarelor, deci revizuirea tratatelor”, din care cauză autorul acceptă teza d-lui Seton Watson, hotarele își pierd însemnătatea politică și se asigură minorităților toate drepturile.

„Câteva observații asupra pamfletului lui Seton Watson”, de Ernő Flachbart. Autorul vrea să opună însemnătatea ce o dă d. Scotus Viană așezărilor dela Alba-Iulia, Neopla și Turocszentmarton din toamna anu 1918, faptul că în acele adunări nu s'ar fi exprimat decât hotărârea unei părți a opiniei publice române, sârbești și slovace. D. Flachbart să anintească și despre adunarea de Media, a foștilor săi conaționali germani.

„Brănia Mare și progresul slav”, de Elemér Székely, arhivist instigație antislavă, precizând că tratatul de pace dela Trianon a creat pericolul slav în Europa.

Sub titlul „Ce socotește Europa mun despre revizuirea maghiară”, publică un articol al publicistului englez Harold Mayburg din tabăra Sir Gower, ca răspuns la propunerea o făcuse „Daily Telegraph”, să se suspende Ungaria acțiunea revizionistă pe timp de 10 ani.

Iuliu Kornis publică un articol spre politica școlară și culturală maghiară de după război, iar Beza Varga despre „Asigurarea Societății Ungare”.

Un articol — al cărui cuprins titlu e arătat — e semnat de vechiul renegat Franz Lehloiska, profesor la universitatea din Budapesta.

Contele Bethler își reproduce asigurarea „ce a dat-o prin presa maghiară după întoarcerea dela oare rînteile ținute în Anglia, că daciu face revizuirea, reforma agrară din statele succesoare nu s'ar deslăși. Evident! Vezi lista latifundiilor în Ungaria de astăzi, ce o publică în altă parte a ziarului.

Istoricul Iuliu Székely publică răspuns la declarațiile dela Cluj-București ale d-lui Barthou.

Revista se încheie cu cronica tice, minoritare, artistice, economice și sportive.

O încercare de apropiere româno-maghiară d-lui Iorga

Revista ungurească „Ezer” dela Cluj se ocupă în numărul său din 24 August crt. de o încercare de apropiere româno-maghiară depe vremea ministrului Iorga, equată din cauza partidului maghiar n'a voit primească rolul de mediator, prof. N. Iorga îl rugase de Sándor Iosif să meargă la București, ca să propună celor acolo în numele guvernului român o înțelegere. Senatorul Sándor Iosif a spus însă, că nu poate mijloci înțelegerea decât cu dîlția, că se vor da asigurarea partidului maghiar cu privire la tratamentul minorității ungurești. Rămăsese ca Sándor Iosif angajarea de vorbă cu partidul desmaghiar. Deoarece însă d. Sándor n'a mai adus niciun răspuns, planul d-lui Iorga nu s'a realizat.

Se'ncep mari frământări politice în Ungaria

— Când președintele unui partid zis agrarian e rudă de aproape cu regentul Horthy. — Reforma electorală și reforma fidei-comisurilor.

Viața politică maghiară devine de vreo zece zile din ce în ce mai agitată, pe măsură ce s'apropie cele două scadențe ce și le-a fixat pentru toamna aceasta guvernul Gombös: reforma electorală și reforma fidei-comisurilor, combinată cu un plan de colonizare.

Amândouă aceste chestiuni, a sufragiului și-a latifundiilor neînstrăinabile, au devenit atât de presante, încât generalul Gombös n'a mai avut încotro, și a trebuit să promită că le va soluționa.

Reforma electorală

Cât de cinstită va fi reforma fidei-comisurilor, despre ale cărei amănunte n'a putut transpira până acuma nimic, se poate vedea din prea cinstita croială nouă a sufragiului.

Cu complicitatea unui partid zis opoziționist și agrarian, guvernul a întocmit un proiect de reformă electorală care-i curăță bătaie de joc.

Proiectul prevede să se extindă și la sate votul secret, aplicat acum numai la orașe, dar îl îngrădește atât de mult încât îl anulează, și în plus extinde înraădăritile și la sufragiul orășenesc, încât reforma făcându-se de fapt o reformă de democrație la orașe.

Se exclude dela vot înălțările

Până acum puteau participa la vot alegătorii — dovedeau că stau de doi ani într-o localitate. După proiectul de reformă prezentat ca emanat dela agrarieni, trebuie 6 ani de stat într-un loc, iar condiția aceasta abia o împlinesc câțiva la sută de când s'a accentuat criza economică.

Apoi:

Sunt excluși dela vot cei ce au beneficiat de vreun ajutor oarecare, fie sub formă de indemnizație pentru șomaj fie sub for-

ma unei slujbe cu caracter de ajutor, — filotimii introduse de guvern de câțiva ani încoace, pentru atenuarea revoltei pricinuite de criza obștească.

Ce înseamnă această excepție?

Ca să se vadă ce înseamnă, vom reproduce aici după „Pesti Hirlap“ din 21 VI 1933 lista pe orașe, citită la congresul dela Pécs al primărilor urbane, a celor ce au trebuit ajutați în anul trecut cu indemnizații de șomaj:

La Hajduszoboszló 9600 de inși, adică 56.4% din totalul populației;

La Szentes 17.800 de inși din 32.861 de locuitori;

La Budapesta 190.422 de inși;

La Seghedin 21.13%;

La Dobrișin 16.47%;

La Mișcolț 22.54%;

La Győr 23.85%;

La Hajduböszörmény 30.71%;

La Baja 29.48%;

La Nagykörös 25.78%;

La Szekszárd 26.05%;

La Székesfehérvár 22%;

La Pécs 26.78%;

La Csaba, Kecskemét, Csongrád, Karcag, Kisujvási, Pápa, Turkeve, Veszprém, Zalaegerszeg: peste 20%;

La Kaposvár, Kiskunfélegyháza, Salgotarján peste 10%.

În lumina acestor cifre și proiecte se poate judeca îndăjuns, ce fel de progres înseamnă votul „democratic“ ce vrea să-l introducă generalul Gombös. Vor fi localități, ca Senteșul sau ca Hajduszoboszló, unde nu va putea merge la vot nici tot al doilea alegător!

Alte „progrese“

Proiectul dat ca emanat dela agrarieni mai prevede următoarele:

Vor putea depune candidaturi numai partidele care au mai avut deja minimum 10 locuri în parlament;

După scrutin, partidul sau grupul de partide care întrunește majoritatea voturilor, va beneficia pe o primă de 25 de locuri, pentru care își vor putea desemna candidații.

Biul de linte al d-lui Eckhardt

Proiectul acesta de reformă agrară a ajuns în vileag printr-o indiscreție. Partidul agrarian, căruia-i era atribuit, l-a desmințit imediat. Peste două zile după desmințire, șeful partidului, Tiberiu Eckhardt, rudă de aproape a regentului Horthy, și l-a recunoscut însă într-un discurs rostit la o întrunire la Szegszárd, și anume într-un chip care a stupefiat pe toată lumea. A spus că generalul Gombös voia excluderea dela vot a celor cari nu stau de doi ani într-o localitate, iar dsa a propus extinderea excepției la șase ani. Și a mai spus: că excepția aceasta nu-l atinge pe alegătorii partidului agrarian, adică pe țărani, deoarece țărani cari nu stau pe loc se întorc iarna acasă; îi atinge numai pe vagabonzi, pe haimanele („csavargok és csirkefogók“).

Revoltă pricinuită la toate partidele opoziționiste de proiectul acesta și de explicația aceasta, a alins în săptămâna aceasta cel mai mare grad. Declarațiile, înfierările, curg ca ploaia.

Printr-o întâmplare care frizează cinismul, Eckhardt a fost numit în același timp când se divulgau și se întâmplau acestea, prim-delegat al Ungariei la Liga Națiunilor, adică successor al contelui Apponyi.

De prisos să mai spunem, că (Continuare în pag. 6)

Teatrul unguresc dela noi

În numărul din 31 Mai crt. al lui „Pesti Hirlap“ a apărut un articol despre „Libertățile Teatrului în vechea Ungarie“, scris de dr. Francisc Olay, unul dintre cei mai asidui autori de comparații între libertățile ce le-ar fi avut nemaghiarii în fosta Ungarie, și între libertățile ce nu le-ar avea azi minoritatea maghiară în statele succesoare.

Autorul arată, că se pomenește teatru nemțesc în Ungaria încă dela 1439 și dela 1492, în grozav de ungureasca Bratislavă. Din anii 1752—53 se pomenește teatru nemțesc în Ardeal, dela 1761 în Sibiu, din anii 1788 și 1810—20 la Cluj, dela 1760 încoace la Buda, și dela 1773 încoace la Pesta. Întâmplător toate aceste date sunt din epoci habsburgice, anterioare ofensivel sovietice a ungarilor, dar pentru d. Olay asemenea împrejurare nu contează, precum nu contează nici naționalitatea depe vremea aceea a Budapestei și-a celelalte orașe înșirate.

Amintește apoi despre un articol publicat la 1928 în „Thalia“ dela Lugoj de păr. protopop Vasile Podoabă, în care se arată că o seamă de elevi români ai liceului romano-catolic din Cluj și-au făcut o trupă de diletanți (deci școlile ungurești nu prigoneau mișcarea culturală română! — exclamă d. Olay,) și că la 1870 a jucat la teatrul maghiar din Cluj trupa lui Millo dela Naționalul din București. D. Olay amintește apoi despre turneul dela 1913 prin Ardeal al trupei Antonescu, și despre Societatea pentru fond de teatru, ca să tragă din aceste ridicole puțintele dovezi de toleranță ungurească concluzia, că Ungaria permitea totul, că România în schimb prigonește de moarte teatrul maghiar, — ceea ce, evident, s'a ferit să ncerce să o dovedească — și că foarte rău face Liga Națiunilor, că închide ochii în fața acestei blestemății românești.

Urmează un capitol închinat teatrului sârbesc: Sârbii au avut trupe de teatru la Panclova, Becicherec, Neoplanta; după istoricul sârb Iovan Skerlić, au a-

vut teatru sârbesc la 1736 la Carlovăț, la 1792 la Vârșet, la 1802 la Neoplanta, la 1813 la Pesta (!, — exclamația d-lui Olay), la 1815 la Baja și la Seghedin, la 1823 la Timișoara și la 1832 la Arad. După istoricul sârb Vellmir Iuga, s'a înființat la 1787 o trupă sârbească la Becicherecul-Mare; la 1813 a dat întâia reprezentație la Budapesta trupa lui Ioachim Vuici, directorul de mai apoi al teatrului princiar din Belgrad, la 1863 trupa dla Neoplanta a mers în turneu la Belgrad, iar la 1871 a fost în Neoplanta și-o publicație teatrală sârbească.

Publicistul maghiar își încheie aceste treceri în revistă cu înșirarea pieselor englezești, italiene și franceze, cari s'au putut juca la Budapesta în timpul războiului mondial, în aceeași vreme când ungurii se băteau cu francezii, englezii și italienii, — apoi termină afirmând că în statele succesare e tolerat mai puțin teatru unguresc decât îngăduia pe vremuri naționalităților sale Ungaria.

Am repodrus arătările acestea ale d-lui dr. Olay, de-o parte ca să le cunoască acei pe cari i-ar interesa datele ce le înșiră, l-ar de altă parte ca să le alăturăm unui alt articol despre teatrul maghiar dela noi, apărut în nr-ul din 2 Sept. crt. al ziarului budapestan „Magyar Hirlap“.

Autorul acestuia e scriitorul clujean Ernest Ligeti. E scris și acest articol în spirit alarmant, dar citindu-l, vezi că autorul se alarmează de geaba, fiindcă criza de care se plânge că omoară teatrul unguresc dela noi, n'o pricinuește stăpânirea românească, ci împrejurările interne ale ungarilor dela noi. Se arată în articolul d-lui Ligeti că n viitor vor funcționa în Ardeal următoarele teatre maghiare: la Cluj, la Arad, la Sătmar, la Timișoara, și alte trei în circumscripții diferite. Deci cum rămâne cu afirmația d-lui Olay, că Ungaria a tolerat mai mult teatru românesc în Ardeal, decât tolerează ungurii (Continuare în pag. 6)

Lupta pentru maghiarizarea bisericii ort. din Ungaria

— Istoricul episcopiei avortate a Senteșului —

Se pare în momentul acesta că încercarea oficialității ungurești și a uneltelor ei de-a repeta în dauna națională a ortodocșilor din Ungaria ceea ce s'a făcut prin înființarea episcopiei greco-catolice maghiare a Dorului în dauna românilor uniți, a fost abandonată, în urma priei pășanii ce-au avut o cu exorocul Ștefan Németh dela Senteș.

Se pare numai, pentru că din ele ce vom arăta mai la vale e vede bine că Ungaria e prea ngajată în această luptă de esnaționalizare a ortodocșilor ei, ca să poată să renunțe cu nea cu două la o încercare pe care a pregătit-o vreme îndelungată.

La noi se știe, din ceea ce a apărut în ziarele din a doua jumătate a lui Iulie crt., că guvernul maghiar, sperându-se de urmările ce le-ar avea maghiarizarea ierarhiei bisericești a ortodocșilor — și încă încercată cu unelte certate cu justiția — asupra campaniilor sale pe chestiunea revizionistă, a dat înapoi, prefăcându-se n' așă de mare măsură că n'are nici în clipă nici în mână cu auto-alesul „episcop“ Ștefan Németh, încât nu numai l-a dezavuat, l-a dojenit și l-a avertizat în chip public că-i aplică maxima pedeapsă dacă îl mai arde de vîlădicie, ci l-a

declarat scos din rândul oamenilor normali (suferind, ci-că, de o „neînșite“ sufletească contractată n timpul războiului) și a lăsat justiția polițienească să-l judece un proces în care era implicat pentru delapidare de bani bisericești.

Mai știa unul dela noi — ceea ce n'am putut până acum controla — și anume ar ști-o din cercurile episcopului sârbesc dela Budapesta, că Ștefan Németh numai s'a lăudat că a putut găsi un patriarh, pe cel din Antiohia, care să-l facă vîlădică, peste ortodocșii din Ungaria și peste ortodocșii din străinătate, în realitate însă nu ar fi dat nimeni mitra și cărja cu care a apărut astă vară pe străzile uimite de asemenea arătare ale Senteșului.

Că într'adevăr Patriarhul de Antiohia nu s'a compromis să facă episcop o asemenea lăpădătură, rămâne să se vadă.

Că n schimb Ștefan Németh

și-a luat foarte în serios titlul ce și l-a luat și că guvernul maghiar l-a tolerat mereu excocheria până nu s'au ridicat protestele ortodocșilor din statele succesoare și ale celor din Ungaria, culminând în excomunicarea pronunțată în contra pseudo-episcopului și a trei aliați ai săi de vîlădică sârbesc Zubković dela Buda, e însă fapt

Și mai este un fapt, din care se vede hotărît că guvernul maghiar n'a bătut în retragere decât de ochii lumii de-o parte a anunțat adică, prin același comunicat prin care îl dezavua pe Ștefan Németh, că lucrează la aranjarea chestiunii bisericii ortodoxe din Ungaria, iar de altă parte a pus să se facă prin presă o enormă agitație pe chestiunea ortodocșilor așa-zis maghiari, cu scopul ca să prezinte apoi hotărârile ce le va aduce relativ la biserica ortodoxă, ca impuse de opinia publică.

Pentru motivul acesta am so-

totit necesar să prezintăm cititorilor „Gazetei Antirevizioniste“ în toată amănunțimea lupta ce s'a început pentru maghiarizarea bisericii ortodoxe din Ungaria, pentru că lumea românească să fie în gardă față de lovitura ce se plănuiește în contra fraților din șerbla hortlistă.

Desfacerea parohiilor ortodoxe „maghiare“ de episcopia sârbească de Buda

Planul maghiarizării prin biserică a ortodocșilor nu-l imaginau de frământatele minți ungurești numai dela tratatul dela Trianon încoace.

E de dinainte de război, dintr-o vreme cu-al încercări de maghiarizare a bisericii unite, dar războiul a făcut să nu poată fi pus în aplicare.

Îndată după război, Ungaria s'a apucat deci să facă pe teritoriul „mutilat“ (cum îi place să și-l numească), ceea ce în gâ-

CONGRESUL INTERMINORITAR DELA BERNA

— DE CE ABSENTEAZĂ MINORITĂȚILE ROMÂNEȘTI. O PROPUNERE CU TÂLC A DELEGATULUI PARTIDULUI MAGHIAR DIN ROMÂNIA. —

Săptămâna aceasta s'a ținut la Berna al zecelea congres anual al așa ziselor minorități organizate, adică centrifuge.

Au lipsit dela congres evreii, din cauza conflictului din anul trecut cu germanii, și au lipsit ca de toate dățile românii, din cauză că atunci când au încercat să se prezinte la congres, au fost poftiți afară, ca unii ce nu s'organiză, adică nu au un partid politic.

Se poate vedea din acest singur amănunt referitor la românii din Ungaria, Jugoslavia, Bulgaria, Grecia, Albania, ce fel de congrese sunt congresele acestea botezate „interminoritare“. De-o parte Ungaria nu-l lasă pe românii săi să aibă v'un drept, iar fiindcă nu au dreptul să se organizeze, delegații partidului maghiar din România și Cehoslovacia hotărăsc că nu pot figura între minoritățile cari pot să-și revendice drepturile! Să se mai remarce că minoritatea maghiară din Cehoslovacia și România e împărțită în mai multe partide, totuși reprezentanța ei la congres o monopolizează în chip recunoscut partidul maghiar.

De prisos, deci, să mai califi căm aceste congrese, în jurul cărora se face mare valvă în presa minoritară la fiecare sfârșit de vară.

La congresul de acum s'a cerut să se invite Liga Națională să n'o primească pe Rusia sovietică între membrii ei, până nu dă garanție că va respecta drepturile minoritare.

Delegatul partidului maghiar din România, d. Jakabffy dela Lugoj, a venit cu o altă propunere: Să se invite Liga Națională să pună în vedere diferitelor țări (adecă României, Cehoslovaciei, Jugoslaviei), să nu facă dependent tratamentul minorităților lor (adecă al ungarilor) de situația raporturilor dintre țările acelea și dintre țara conațională cu minoritățile n'chestiune (adecă cu Ungaria).

Cu alte cuvinte: Dacă Ungaria se dedă la provocări în contra României, Cehoslovaciei sau Jugoslaviei, tratamentul minorităților maghiare să nu se resimță de acest lucru. Pentru că, spunea d. Jakabffy, minoritățile cu pricina nu-s vinovate de raporturile dintre țara unde sunt și dintre țara mamă.

Teza d-lui Jakabffy e de două ori falsă.

Înăl: Când susține (vizându-ne pe noi) că minoritățile (vizându-l pe ungarul dela noi) ar avea din pricina „fărlă-mame“ un tratament vitreg. Unde a văzut d. Jakabffy represalii exercitate de România asupra ungarilor ei din pricina Ungariei? De notat: Teza aceasta o poți zădărnici citi în presa budapestană; d. Jakabffy a copiat-o de-acolo, de nu cumva presa din Ungaria a copiat-o dela d-sa.

Al doilea: E foarte fals ce susține d. Jakabffy, că partidul maghiar n'are nicio vină că între România și Ungaria sunt raporturile cari sunt! Nu s'a făcut de răspetate ori dovada că partidul acesta e unealta Budapestei, — și-anume nu o unealtă pentru scopuri inocente?

Reviste

„Duh“

Primim următoarele:

În cursul săptămânii viitoare va apare în Arad, din entuziasmul și idealismul unui mănunchi de tineri literați și intelectuali, o nouă revistă literară, care va fi propovăduitoarea spiritualității tinere. Va fi o revistă de critică, poezie, filosofie și literatură. Va fi o revistă din paginile cărora vom putea inhala tinerețea creațiilor. Se va învârti scurt, dar sugestiv, „Duh“, nume care reamintește o regiune de altitudine în spiritualitatea românească.

rul erolor dela Rákos (cf. „Magyarság“, 29. IV. 1934; — pentru eventuala legătură cu românii a acestui matador al maghiarizării bisericii ortodoxe, vezi omonimi săi din onomastica românească).

Mai apoi s'a desprins din episcopia de Buda parohia dela Budapesta, parohia odinioară românească dela Senteș, atârnată până la război de episcopia Aradului (despre această parohie vom vorbi amănunțit mai încolo), pe urmă în 1933 parohia din Kecskemét (v. „Pesti Hirlap“, 26. VII. 1933, unde se arată că credincioșii de-acolo l-ar vrea episcop al bisericilor „maghiare“ ortodoxe pe arhiepiscopul de Buda Leontin Koffas), 153 de credincioși din parohia Oșorhelului (Hodmezővásárhely, — cf. „Magyarság“, 5 VII. 1933), apoi o tracțiune a parohiei din Seghedin, la a cărei poartă vom mai reveni, și încă vreo două trel.

În toate aceste cazuri au fost

Se'ncep mari frământări politice în Ungaria

(Continuare din pag. 5)

delegarea aceasta este cât se poate de riscată. Nu-i vorba numai că Eckhardt n'aduce cu Apponyi cum n'aduce mușuroiul cu muntele, ci mai ales de faptul că pleacă la Geneva huiduit de propriul său popor, în timp ce Apponyi aducea acolo adăstarea unei bune părți a opiniei publice din Ungaria.

Ruptura din partidul agrarian

Divulgarea proiectului de reformă electorală și delegarea lui Eckhardt la Geneva a fost precedată de-o rupere în două a

partidului așa-zis al „micilor agrarieni independenți“. Dizidenții au plecat acuzând pe Eckhardt și pe-ai săi că s'au vândut guvernului și că-s pe cale să se unească cu partidul „unitar“ al dlui Gömbös, în vederea unei intrări în guvern. Dizidența a rămas în jurul lui „Magyarság“, iar Eckhardt și-a făcut sub conducerea deputatului Ștefan Milotay, directorul de până eri al lui „Magyarság“, o gazetă nouă, foarte anemică, intitulată „Uj Magyar-ság“, „Ungurimea cea nouă“.

Congresul învățătorilor

Ieri s'a deschis la Iași congresul Asociației generale a învățătorilor, în prezența d-lui ministru dr. C. Angelescu, cărui i s'a făcut de către congresiști o strălucită manifestație de simpatie, răsplătă binemeritată pentru dreptatea ce-a făcut-o d. dr. Angelescu corpului didactic și pentru revirimentul ce l-a dat școlii românești.

După adunarea de deschidere, a urmat aseară un festival la Teatrul Național.

Astăzi se desvlește în cadrele congresului bustul lui Spiru Haret, iar apoi urmează dezbaterile problemelor de pe ordinea de zi, dintre cari remarcăm următoarele: Școalele superioare țărănești, salarizarea corpului didactic primar, întreținerea materială, și instituțiile universitare pentru pregătirea învățătorilor.

Bibliografie

A apărut noul număr, al 8-lea, al revistei profesionale „Administrația Română“, organul asociației notarilor comunali din România, redactat de d. Isac E. Isacu, notar în Perlam. Îscălesc articole în acest număr d-nii: Paul Negulescu, prof. univ., Șerban Constantinescu, Leon Bârlea, E. G. Timuș, R. Aron, Al. I. Movilă, I. N. Oancea și Victor Răschitor.

Nu trebuie să lipsească din nicio casă românească:

Ziarul „Universul“, marele organ de luptă românească de sub conducerea d-lui Stellan Popescu, fost ministru, președintele Ligii Antirevizioniste.

„Revue de Transilvanie“, revista clujeană de combatere științifică a revizionismului maghiar, dirijată de d. dr. Silviu Dragomir, prof. univ. și membru al Academiei Române.

„Front antirevizionist“, prețioasa lucrare a d-lui Corneliu Codarcea, apărută cu prilejul congresului de astăzi dela Cluj al foștilor voluntari din statele Miciei Antante.

„România și revizionismul maghiar“, vasta și valoroasă carte a d-lui dr. Aurel Gociman, apărută în editura ziarului „Universul“.

„Hoțarul“, revista Ateneului Popular din Arad, bogată în documente referitoare la trecutul românesc al ținutului arădean.

Congresul social-democraților

Pentru eri și astăzi a fost convocat la Cluj congresul secției din Ardeal a partidului social-democrat. La congres au parte delegații tuturor organizațiilor social-democrate din Ardeal, și se discută o serie de probleme din cele mai interesante cari privesc aceste organizații.

Teatrul unguresc dela noi

(Continuare din pag. 5)

rilor România? Să mai adăugăm că aproape toate teatrele acestora funcționează în săli municipale, concesionate trupelor ungurești?

D. Ligeti scrie:

„Politica majoritară argumentează adeseori: de ce vă plângeți? În era ungurească n'a funcționat (nici) niciun teatru românesc, iar acum guvernul vă dă atâtea concesii de teatru câte poftiți. Vreți trupă de teatru și la București chiar? Poftiți, nu vă stă în cale nici o piedecă!“

Mai vreți vama defensivă? — v'o dăm și p'aceea. Ca să prospereze teatrul ardelean și să nu rămână artiștii din Ardeal fără slujbă, interzicem teatrele ardelenes să angajeze artiști dela Budapesta“.

Bineînțeles, autorul o întoarce imediat pe coarda plăcută ungarilor, și spune că „această mare libertate trimblată principal, duce în practică tocmai la contrariul celei ce-l e necesar teatrului“. Din restul articolului nu relesă însă ce-l „contrariu“, din practică despre care pomenim. Fiindcă n'o să ne închipuim că stăpânirea românească e de vină și pentru ceea ce spune D. Ligeti că o pățește cu publicul maghiar teatrul din Arad, Oradea Timișoara! Iată ce spune scriitorul clujean despre acest public, în legătură cu sforțările ce le fac teatrele maghiare ca să dea cât mai multe premiere:

„In orașele de graniță, la Arad, Timișoara, Oradea, e și mai rău. Publicul de-acolo merge adeseori la Budapesta, vede acolo piesele bune, și acasă nu mai e curios de ele“.

Într'adevăr, interesantă remarcă!

Nu strică s'o ținem minte! Restul articolului d-lui Ligeti și i-o foarte plângăreată lărmădă. Cu pe chestia vremurilor de aur a N. le teatrului maghiar ardelen. O da în serie, pe orașe, ca să descrie epocile de glorie din fiecare oraș. Așa, de-o pildă, la Arad teatrul maghiar a cunoscut vremuri de glorie încă și-acum o sută de ani.

Păcat numai că D. Ligeti nu cunoaște ce-a scris istoricul Aradului, Oto Lakatos, despre înălțimea reprezentății românești de teatru ce-a fost la Arad acum 90 de ani. A dat-o trupa maghiară a lui Killroy, ca să scoată cu banii spectatorilor rădici mândre din falimentul în care s'că băgase cu reprezentațiile mamei ghare!

Vom mai remarca din articolul d-lui Ligeti două pasagi: unul, în care vorbind despre rolul mamei ce-l vine teatrul din Cluj, dirigit astăzi de scriitorul Kádár Imre, spune că acest teatru trebuie să colinde tot Ardealul, ca să ducă în tot Ardealul arta sa superioară, ba trebuie și meargă și la București; iar altul, în care vorbind despre școala de artiști ce-l revine teatrului maghiar din Cluj să o înfățișeze, ca să se plinească absența artiștilor dela Budapesta, spune că nu-l derulă porhibiția intrării în țară a artiștilor budapeșteni, ci mai trage bue s'aducă statul român și o altă prohibiție, a țeserii din țară a artiștilor buni ce se vor forma dintre elementele adoleștilei. De prisos să mai comparăm articolul d-lui Ligeti cu al d-lui Olay. Sapienți sat.

dul său trebuia făcut și față de ortodocșii desrobiți prin pacea de-a Trianon.

Începutul s'a făcut cu o seamă de parohii de origine românească și grecească, cu urmașii vechilor și-atât de puternicelor odinioară companii macedo-române. S'au găsit printre enoriașii acestora unii maghiarizați de-abinelea, cari au putut fi repede câștigați pentru o mișcare de emancipare de sub jurisdicția vladiciei sârbești dela Buda, și pentru o supunere la v'ro patriarhie grecească.

Printre cele dintâi câștigate pentru acțiunea aceasta, se numără parohia dela Mișcolț, marele centru de odinioară al macedonenilor, care s'a desfășurat de episcopia sârbească dela Buda încă dela 1922. Acțiunea de așa-zisă emancipare dela Mișcolț a condus-o un fost general de honvezi cu nume foarte suspect, răposatul prim-epitrop al parohiei Carol Kurucz, mort în Aprilile crt. și îngropat în cimiti-

puși o seamă de credincioși să îscălească moșturi prin cari se declarau unguri la fel de autentici ca și Arpad, și în consecință protestau în contra faptului că trebuie să stea sub o jurisdicție bisericească străină, despre care adăugau stereotipic că fiind supusă patriarhiei naționale a unui stat dușman Ungariei (a Jugoslaviei), e dușmană statului maghiar.

Apare'n scenă Ștefan Nemeth

După o asemenea pregătire a terenului, s'a găsit și omul în stare de orice, care să-și pună în cap mitra de vladică al „emancipaților“. Era falimosul Ștefan Nemeth, paroh ortodox în Senteș, fost preot la romano-catolici cari l-au caterisit pentru că s'a răspopit ca să se n'curce cu o evreică.

La 15 Martie crt., de ziua națională a sovinișmului komunist, Ștefan Nemeth a adunat la Senteș pe preoții celor câteva parohii emancipate, și declarând a-

dunarea lor sinod, a pus-o să hotărască înființarea eparhiei maghiare ortodoxe și să-și aleagă pe dănsul vladică.

Peste două zile, la 17 Martie ministrul de Instrucție și culte Homan a dat presii o declarație, spunând că nu recunoaște așa-zisul sinod și nu-i aprobă hotărârile, deoarece adunarea n'a fost aprobată mai dinainte și nu s'a întrunit conform legii. Declarația aceasta era menită să-l fie oficialități ungurești un subterfugiu, pentru cazul (care s'a și întâmplat) că afacerea Nemeth va rata într'un chip neplăcut. În presa budapestană n'am putut-o citi. Să fi fost dată numai ziarelor maghiare din statele succesoare (între altele celor din Arad, unde-am citit-o), de ochii lumii?

La câțiva vreme apoi, „episcopul“ Ștefan Nemeth s'a prezentat cu câțiva oameni de-al săi la curtea regentului, ca să-l ofere patronajul noii „episcopii“. Cum nu l-au găsit acasă, au lăsat o hârtie la aghiotantul regentului. (Va urma)

Intâmplările săptămânii

Pagina aceasta e consacrată faptelor interne și externe de peste săptămână, îndeosebi pentru acei cititori cari nu urmăresc dela zi la zi presa cotidiană. E de sine înțeles că în coloanele unei gazete ca aceasta nu se va face politică.

Vizita Suveranului pe granița de vest

M. S. Regele și-a petrecut toată săptămâna aceasta pe granița apuseană, în județul Aradului și al Timișului, la o vânătoare regală pe domniile dela Chișineu, apoi la solemnitatea cu care au luat sfârșit cercetările monografice întreprinse în comuna bănețeană Fibiș de echipa de studenți a Fundației Regale.

Serbările dela Fibiș au avut loc Vineri, într-o atmosferă de sărbătorească însuflețire, venind într-o întâmpinarea Suveranului toate satele învecinate. M. S.

Regele a fost primit de P. S. Sa Episcopul Aradului, care i-a adresat o mișcătoare cuvântare de bun soț, apoi de D. Gusti, președ. Institutului Social Român, de membrii Institutului social Banat-Crișana în frunte cu d. Dr. C. Groșoreanu, de un public imens din toate împrejurimile și de toate oficialitățile, în frunte cu d. prefect dr. Nistor.

Suveranul s'a interesat de aproape de rezultatele lucrărilor echipei de cercetători ai Fundației Regale, și a vizitat gospodăriile sătenilor.

Notarii și Liga Antirevizionistă

Revista „Administrația Română”, Organul Asociației notarilor comunali din România, publică în ultimul său număr următoarele: „În urma înscrierii „Asociației Notarilor Comunali din România” în Liga Antirevizionistă de sub președinția marelui român, d. Stelian Popescu, fiecare notar va activa conform statutelor acestei Ligi, care se vor cere fie direct de către notari, fie prin secțiile județene ale Asociației noastre, fie prin președintele nostru, d. Alexandru Comșila, dela sediul Ligii Antirevizioniste din București.

În urma rugămintii delegației care s'a prezentat domnului Stelian Popescu, d. Lungulescu, distinsul secretar al Ligii, ne-a promis că ne va trimite atât statute cât și material de propagandă.

Colegii notarii Acționând contra uneltirilor răuvoitoare țării, sub cutele drapelului Ligii Antirevizioniste, vă faceți — și în acest fel datorita către țară”.

Reciprocitatea școlară sârbo-română

Pe baza convenției școlare dintre România și Jugoslavia urmează să se deschidă la Timișoara un gimnaziu sârbesc, iar la Vârșeș unul românesc. În Timișoara acest gimnaziu va funcționa pe lângă liceul românesc Diaconovici-Logo, iar la Vârșeș gimnaziul român va fi atașat gimnaziului sârbesc din acel oraș.

În ce privește corpul profesoral, va fi recrutat pentru gimnaziul românesc dela Vârșeș din membrii corpului didactic din România, iar pentru gimnaziul sâr-

besc din Jugoslavia. Totodată atât în școala normală din Timișoara cât și în cea dela Becicherec se vor instrui viitorii instituitori români și sârbi.

Secția sârbească din Timișoara se va deschide chiar în toamna aceasta, cu condiția ca în primul an să se înscrie în cl. I cel puțin 30 de elevi. Aceiași condiție e valabilă și pentru gimnaziul românesc din Vârșeș.

Așteptăm deschiderea secției românești dela Vârșeș și Becicherec.

Buletin extern

O săptămână diplomatică agitată

Noile succese ale d-lui N. Titulescu, ministrul nostru de externe

Săptămâna aceasta a dat foarte mult de lucru cercurilor diplomatice, din pricina importantelor chestiuni ce se pun în legătură cu sesiunea Ligii Națiunilor: acceptarea Rusiei în Ligă și pacificarea Europei centrale.

Chestiunea Rusiei sovietice a pus din nou în toată lumina neîntrecutul talent diplomatic al ministrului nostru de externe d. N. Titulescu, căruia i se va datorii în foarte mare parte reîntrirea Rusiei în Societatea Națiunilor.

Un interview al d-lui Titulescu dat agenției Havas

D. Titulescu a declarat agenției Havas următoarele: „Părăsesc Parisul foarte satisfăcut de întrevederile ce

am avut. Am examinat toate chestiunile la ordinea zilei cu conducătorii francezi și am putut constata un deplin acord cu ei.

Intrarea lui U. R. S. S. în Societatea Națiunilor, negocierea pactelor de securitate oriental și mediteranean, apropiata călătorie a d-lui Barthou la Roma, dovedesc că factorii cari militează în favoarea păcii sunt în continuă creștere.

Mica înțelegere, a cărei politică constă în colaborarea leală cu toate statele fără distincțiune, așteaptă cu încredere momentul în care organizarea economică a bazinului dunărean va putea armoniza toate interesele în joc, spre binele general”.

Congrese, adunări, întruniri

Joi s'a ținut cu mare fast la Orade congresul Asociației avocaților din toată țara, în prezența d-lui ministru de justiție Antonescu, a I. P. S. Sale Arhiepiscopului Frențu, a P. S. S. Arhiepiscopului Andrei Crișan, a d-lui g-ral Ilcușu, cdtul garnizoanei, și a tuturor oficialităților locale. Congresul a fost deschis de d. N. Zigre, decanul baroului orădean. Au luat cuvântul cel doi arhiereli, cdtul garnizoanei, d. primar prof. Tiberiu Moșoiu, d. Dir. al liceului T. Neg, d. Naumescu președ. Asoc. Avocaților, iar la sfârșitul adunării festive d.

min. Antonescu.

Arhiepiscopul Andrei Crișanul a cerut avocaților să facă stăruințe ca să se ducă în țară fundația Gojdu dela Buda, dimpreună cu osămintele marelui mecenat. S'a hotărât sindicalizarea profesională a avocaților, pentru curmarea concurenței ilicite.

Astăzi, 9 Sept., are loc la Băile Herculane o adunare a secretarilor de plasă din Ardeal și Banat (a pretorilor), pentru discutarea chestiunii încadrărilor, a avansărilor și în special a salarizării.

din partidul liberal care a făcut România întregită, au datoriat să dea tot sprijinul românilor dela graniță, ca să-și întărească astfel țara. A arătat apoi că nu suntem stat minoritar, ci național; dar nu cădem în păcatul ungarilor, cari fiind în minoritate în fosta lor țară, au oprit celelalte neamuri, cum continuă să le oprime și astăzi. În timp ce la noi fiecare are libertăți politice, iar reforma agrară s'a făcut pentru toți, în Ungaria e și azi iobăgie. În restul cuvântării sale, d. Dinu Brătianu s'a ocupat de partidul național-țărănist, apoi de măsurile excepționale, cerând guvernului să ridice cu un ceas mai de grabă starea de asediu și cenzura, cari „nu-s decât în detrimentul guvernului”.

După marea manifestație ce i s'a făcut, d. Dinu Brătianu a plecat la Orade, unde va avea loc astăzi o adunare populară.

Diverse

La Alba-Iulia are loc la 23 Sept. o adunare convocată de d. Iuliu Mantu. Se fac pregătiri ca să se dea întruniri proporționale anei demonstrații marț. Expozeul d-lui Maniu e așteptat cu mare înfrigurare.

Pe azi e convocat la București sfatul național-țărănesc. Nu se știe dacă profeta ziarelor, că d. Maniu se va întâlni cu acest prilej cu d. Al. Valda-Voivod, se va adeveri sau ba.

Președintele organizației averescane din jud. Aradului, d. g-ral Rădescu, și-a vestit cadrele că în a doua jumătate a lunii acesteia va sosi la Arad d. mareșal Averescu, și se va ține cu acel prilej o adunare.

Congresul medicilor funcționari din Ardeal

Astăzi se întrunesc la Arad medicii ardeleni cu slujbă la stat, ca să ia atitudine împotriva cunului, care i-a atins cei din-ăi pe ei, reducându-i la o leață sub minimul de trai.

Congresul va arăta că aplicarea umului la funcțiile sanitare cupate de medici lovește nu numai în interesul personal al medicilor funcționari, cari ar rămâne cu o leață de 1000—1200 lei, și de 3—5 mii la orașe, și în interesele românești, dat fiind că ar urma să se înlocu-

iască românii cu minoritari, cari și până-acuma erau binișor reprezentați în aceste slujbe (la Arad, de-o pildă, sunt peste 11 medici străini în slujba statului și a comunei).

Mișcarea aceasta pornită din inițiativa medicilor depe granița apuseană este deci binevăzută de opinia publică.

Pentru ducerea la bun sfârșit a luptei ce au început-o, medicii funcționarii din Ardeal se vor constitui cu prilejul congresului de azi într-o asociație separată.

D. Dinu Brătianu la Arad și la Orade

Ieri a avut loc la Teatrul de iră din Arad o mare adunare organizației liberale, în cinstea lui Dinu Brătianu, președintele iridului, care a vizitat cu acest iliej organizația, însoțit de d-nii C. Pășianu, fost ministru, Bebe ățianu și Tiberiu Moșoiu, priarul Orăzii.

Au luat cuvântul d-nii dr. Mi-

hail Mărcuș, președintele organizației, N. Păușești, senator, dr. Coșoi, deputat, țărănel Pera Cuparescu din Șoimoș, țărănel șvab Iohan Klaus din Engelsbrun, reprezentantul slovacilor dr. Duval, și la sfârșit d. Dinu Brătianu.

Președintele partidului liberal a spus că guvernele românești, și în special un guvern emanat

Adunările deponenților

Corporația meseriașilor din Deva a convocat pentru astăzi o adunare, la care se va discuta între altele chestiunea depunerilor la Banca Meseriașilor și oferta băncii.

Deponenții băncii „Arădana” din Arad s'au întrunit joi sub președinția d-lui dr. Mihail Mărcuș, vicepreședintele camerei deputaților, ca să ia hotărâre față de oferta băncii privitoare la restituiri.

D. dr. Mărcuș i-a arătat că banca nu le poate restitui decât 50% din depuneri, și aume în 5 ani, fără interese.

Păr. Popescu din Pecica a citit o scrisoare a d-lui prof. Liviu Albu, cenzor al băncii, de protestare în contra ofertei de 50%.

Majoritatea deponenților s'au raliat la această protestare, și astfel s'a delegat o comisie, alcătuită din d-nii dr. C. Luțai, Brutus Păcuraru, Dim. Popovici și păr. Fl. Codrescu, ca să cer-

ceteze dacă întradevăr banca nu poate plăti mai mult, și să raporteze viitoarei adunări a deponenților, care se va întruni la 15 Sept.

Din tabăra sârbească

În partidul sârbesc dela noi se dă de-o vreme încoace o luptă intestină, care a început în săptămânile din urmă să degeneze și să albească ecou în presa maghiară. Tinerii au lăsat în contra fostului vicar Spaho Nicolici și 'n contra președintelui partidului, Mihail Tyrlity, un manifest, în contra căruia cel doi fruntași ai minorității Sârbești se apără prin „Temesvari Hirlap” din 28 și 29 August.

Abonamente:

Pe un an 160 lei
Pe șase luni 90 lei
Pentru autorități, instituțiuni, întreprinderi 600 lei.

Legăturile ministrului de externe Kánya cu falsificatorii de franci francezi

— Ce s'a spus în parlamentul unguresc la instalarea sa la externe —

La 15 Februarie 1933 s'a rostit în camera deputaților maghiari o interpelare care ar fi trebuit să facă senzație, dar printr-o ciudată neglijență a rămas nere-marcată.

O semnalăm cititorilor noștri după reportajul parlamentar al ziarului „Magyarság”, din n-rul dela 16 Februarie 1933.

Cităm:

„A urmat interpelarea lui Emeric Györki (deputat socialist, — n. tr.) în chestiunea numirii ca ministru de externe a lui Coloman Kánya, și ca consilier în ministerul de externe a lui Iuliu Meszaros, care a șters-o în zilele afacerii francilor în Turcia. Consideră îngrijorătoare numirea lui Coloman Kánya, deoarece nu-l socotea omul potrivit pentru această poziție. În ministerul de externe depe vremuri l-am văzut pe Coloman Kányaprintre cei cari au uneltit să se facă războiul (războiul mondial, — n. tr.)

Vacarm mare în toată camera. Întreruperi la dreapta: Cum poți spune așa ceva? Nu cunoști istoria! Emeric Györki arată după aceasta, că în timpul cât a fost (apoi) ministru plenipotențiar la Berlin, Coloman Kánya a făcut o politică unilaterală, având contact numai cu cercurile germane de dreapta. Socotea activitatea lui de-acolo infructuoasă. Exportul nostru în Germania scade din an în an. Györki a vorbit apoi despre faptul, că după părerea sa figuranții din crima falsificărilor de franci francezi vor ajunge din nou să dea tonul în viața publică maghiară.

Președintele Zeno Bessenyei îl face atent pe Györki să nu bănuiască de crimă pe nimeni. Justiția a constatat cine-s autorii afacerii falsificărilor de franci francezi, și aceasta nu mai e o chestiune discutabilă.

Emeric Györki a accentuat că Meszaros a fost atunci fugit, iar în contra altora n'au fost suficiente dovezi. Întreabă pe primul ministru, dacă vrea să continue numirea unor astfel de oameni de natură aventurieră? Mai are oare de gând, după ce l-a numit pe Coloman Kánya ministru de externe, să așeze 'n slujbe publice și pe alți părtași ai afacerii falsificărilor de franci?

Nota bene: d. Kánya a putut să meargă anul acesta la Paris, ca să încerce să contracareze acțiunile Micii Antante!

Alți falsificatori de franci reieșiți la suprafață

Același deputat a adus chestiunea falsificărilor în fața parlamentului cu prilejul ratificării convenției internaționale referitoare la reprimarea falsificărilor de monede. A spus (cf. Népszava, 18 Nov. 1932) că această convenție a fost prilejuită de Ungaria, cu falsificările ei de franci, comise „instituțional, pe bază de

club”. Prințul Windischgrätz, cel condamnat de justiție, a fost reabilitat de un juriu de generali, cari au constatat că a falsificat francii „în scop național”. Așa știu, că autorii activi ai falsificărilor de franci sunt azi în poziții înalte, ceea ce mă face să trag concluzia că ministrul de justiție nu-l străin de ideea reabilitării ce am propus-o cu ani în urmă printr'un proiect. Deputatul socialist a explicat că se referă la reabilitarea revoluționarilor de stânga, apoi a depus un proiect prin care guvernul e solicitat să prezinte în termen de 30 de zile o situație a falsificărilor de franci: care în ce slujbă e astăzi, și ce beneficii are dela stat?

Proiectul lui Györki nu putea fi — bineînțeles — luat în discuție.

Deoarece guvernul Gömbös are ca principială masă de manevră pe falmoasa Tesz — centrala societăților iredentiste — unde ală-

turi de „comandantului” Gömbös e președinte general Baros Gabor, fostul director general al casei de pensii a poștelor, președinte activ Szörtsey, iar președinte cu nu știu ce alt subtitlu, Eckhardt, ale căror nume au figurat mereu în legătură cu afacerea falsificărilor de franci.

Această Tesz organizează „săptămânile Sfântului Ștefan”, „Săptămânile muncii naționale” și alte „săptămâni” iredentiste; ea organizează adunările partidului „unitar”, și tot ei l'a dat organizarea jubileului de 15 ani de domnie a regentului Horthy.

Ca să se vadă până unde merg legăturile acestea ale guvernului maghiar, vom mai spune atât: că deunăzi a fost o alegere parțială la Gönc, și ca să n'aibă candidatul guvernului, Baros Gabor, un contracandidat, s'au furat candidatulul agrarian recomandările obligatorii obținute dela alegători.

O revizionistă care a frustrat fiscul american

— Pățania artistei Fedák Sári cu filmul său iredentist „Iza néni”. —

Astă toamnă, la 31 Oct., a apărut în semioficiosul „Budapesti Hírlap”, sub titlul: „Filmul unguresc iredentist al Sarei Fedák”, o știre care a umplut inimile revizionistilor unguri de foarte mari speranțe.

Destălnuia semioficiosul guvernului badapestan, că n'avechita artistă Fedák Sári a turnat cu cheltuieli de 320 de mil pengő, adică de peste 9 milioane de lei, suportate exclusiv din punga sa (firește! firește!), un film iredentist, cu subiect din teritoriul „ocupat de cehi”, jucat de ea și scris de ea.

După știrea aceasta urmau declarațiile artistei. Se lăuda că n'a cruțat nicio jertfă (firește!), și n'a căutat oameni s'o finanțeze, deoarece nici un străin s'au maghiar n'ar fi îndrăznit să-și bage banii într'un film făcut în forma îndrăzneată (adică iredentistă) în care l-a făcut dânsa. „Prietenii și cinematografiștii — spunea bătrâna artistă — mi-au atras adeseori atenția, că în Ungaria nu se pot scoate atâția bani (nici că mai stăm la îndolalăi, — n. tr.), iar în statele succesoare — ceea ce ar însemna o adevărată afacere — nu se (filmul) poate exporta în forma de azi. Nu mi-am bătat însă capul cu asta”.

Fedák Sári încheia spunând că după ce va încerca filmul în Ungaria, îl va prezenta publicului din Statele-Unite ale Americii.

N'a trecut multă vreme, și artista revizionistă s'a și ținut de cuvânt. A plecat cu mare alai peste ocean, cu fonduri de sigur tot atât de personale ca acele 9 milioane de lei cu cari și-a făcut filmul iredentist.

S'a dus — și moartă a fost. A pășit dintr'un început cu stângul, de vreme ce oficiile de propagandă ungurească n'au re-

latat nimic despre succesele ce spera să le aibă.

Apoi, într'o bună zi s'a înapoiat în Ungaria. Și iarăși presa ungurească a păstrat cea mai mare rezervă. Abia l-a anunțat întoarcerea, mărginindu-se să-i publice în loc de laude de sine în legătură cu succesele filmului, impresii de călătorie sau despre lumea americană.

Explicația a venit zilele trecute. Iat-o, după „Aradl Közlöny” din 4 Sept. crt.:

În America, iredentista artistă s'a întovărășit cu un manager național, cu John Valda, care însă nu l-a putut organiza decât o reprezentare festivă. A denunțat deci contractul cu el, pretextând — ceea ce managerul spune că nu-i adevărat — că a fost pusă să iscălească un text englezesc, fără să știe ce iscălește, deoarece nu știa englezește. Apoi s'a aliat cu un alt conațional, cu care însă n'a putut isprăvi nimic, deoarece între timp John Valda a dat-o'n judecata tribunalului din Los Angeles, iar de altă parte a sesizat în contra ei autoritățile, pentru frustrare de fiso. Afând deci că înșelarea fiscului de către străini e pedepsită în America foarte aspru, Fedák Sári a spălat repede putina, și s'a întors la Budapesta.

De două săptămâni e dispărută și din Ungaria, iar gazeta maghiară spune că a plecat să se întâlnească la poliția americană. Să așteptăm deci urmarea, fiindcă se făgăduiește foarte nostimă.

Iar până atunci — presupunând că cheltuielile filmului și ale ghinionistului turneu limitat la o singură reprezentație festivă n'au ușurat numai buzunarul d-nei Fedák Sári — să deplângem pe bieții lobagi flămânzi ai Ungariei, cari trebuie să asude ca în epoca lui Werbőczy pentru că se fac din truda lor asemenea isprăvi iredentiste urmărite de parchete.

Fondurile de presă dela Budapesta

Intr'o ședință a consiliului comunal al Budapestei s'a spus — precum se știe — că s'au dat dela primăria capitalei ungurești 4 milioane presei maghiare dela noi, ca să ducă campanie pe chestia recensământului dela 1930. Destălnuirii acesteia e bine să i se adauge o alta, inedită pentru cititorii dela noi, care a fost făcută în Camera maghiară a deputaților la 12 Iunie 1933.

La discuția bugetului, precum se arată în desbaterile parlamentare din 13 VI. 1933 ale lui „Pesti Hírlap” — s'au adus în desbatere fondurile de presă, în legătură cu concurența nealeală ce o face guvernul presei opoziționiste, punând pe piață gazete mai ieftine. În timp ce deputatul Eckhard critica această concurență, s'au produs următoarele întreruperi: Deputatul Büchler a spus că presa guvernamentală o susține primăria capitalei; deputatul Esztergályos a spus că s'au dat partidului guvernamental două milioane dela cartelul carbunilor, folosite pentru presa de reclamă guvernamentală; deputatul Rassay a adăos că se crează fonduri pentru presă din impozite; deputatul N. Lazar a afirmat că ministerul ocrotirilor sociale a avut singur un fona anual pentru presă de 80 de mii de pengő (2 milioane și jumătate de lei) și l-a împărțit la pseudo-gazetari, iar deputatul Fábian a spus următoarele:

„Guvernul Ungariei mutilată are un fond de presă, mai mare, sau cel puțin ca al Ungariei-Mari. Din dările de seamă ulterioare se vede că în multe cazuri aceste fonduri, despre cari nu dă nimeni socoteală, au fost depășite.”

Deputații au cântat, firește, toți într'o strună: că guvernul își alimentează cu aceste fonduri presa din Ungaria. Cazul milionelor date de primăria Bupades-

tei presei din România ca să agite pe chestiunea recensământului, dovedește însă că nu e vorba numai de presa Ungariei.

Ziarul „Magyarság” din 15 XII. 1932 arată la desbaterile parlamentare, că fostul prim-ministru Friedrich a vorbit timp de o oră despre subvențiile semioficiosului „Budapesti Hírlap”, arătând că guvernul a cheltuit din banii țării cu reorganizarea acestei gazete 8 milioane de pengő, adică 240 de milioane de lei.

Probabil a fost urmare acestei „reorganizări” exportul de „fier vechi” făcut de „B. H.” într'o fără suc-cesorală.

Același ziar arată în n-rul său din 17 XII. 1931, după destălnuirea făcută 'n parlament de deputatul Iosif Büchler, că s'au dat dintr'un credit excepțional, 30 de mii de pengő (900 de mii de lei) unei publicații literare.

Nu cumva e vorba despre revista scriitorului oficial Herczeg Ferenc, președintele Ligii Revizioniste?

„Uj Nemzedék” din 17 XI. 1933 face spicuiri din raportul despre creditele excepționale acordate semestral al doilea al sp-bugetului pe 1931-32, prezentați parlamentului de Curtea și de Conturi, și are următoarele:

Președinția a cheltuit în plus un sfert de milion de pengő (7 milioane și jumătate de lei), la capitolul presei.

Ministerul de comerț a cheltuit cu presa peste prevederi din 1.724.000 de pengő (aproape 52 de milioane de lei), pentru promovarea comerțului în țară și străinătate.

Șperțuri și procese de presă

„Budapesti Hírlap” din 23 Iunie 1933 relatează despre procesul ce l-a intentat profesorul de dentistică Morelly și dentistul Császnek, d. Sztranyavszky, președintele partidului guvernamental maghiar, pentru că au lansat „calomnia” că dacă se dau d-lui Sztranyavszky 30-40 de mil de pengő pentru casa partidului, se schimbă ordinul ministerial ce s'a adus cu privire la dentiști în toamna anului 1932.

Procesul s'a terminat cu achitarea acuzațiilor, după ce au cerut reclamantului scuze în fața instanței.

În ziarul „Uj Nemzedék” din 14 Dec. 1932 s'a publicat un lung reportaj în legătură cu procesele de calomnie ce le-au prilejuit afacerile cari s'au făcut la edificarea noii Universități dela Dobrișin.

Ca să accelereze lucrurile, cari stagnau din cauza matrapazlăcurilor, guvernul a luat antrepriza construcției dela arhitectul Katona, membru al ordinului „vitejilor”, și a numit un comisar ministerial. Comisarul a an-

chetat, și între altele a luat de al la un fabricant declarația, că stră-fostul antreprenor a afirmat, d'uncă a trebuit să mituiască pe niștea funcționari superiori din ministerele de culte, între alții pe submag-secretarul General Iuliu Schwiturf, și pe profesorul Univ. Magyar-dapi Zoltan.

Katona l-a dat pe fabricant reală judecată pentru calomnie. Fabricantul a dat o declarație de contraretractare, spunând că „n'a credesp-zut” în veracitatea spuselor lui Katona, și reclamantul și-a răstos acțiunea.

Declarația fabricantului pe noș-lesz, semnată și de prof. Un-dpărul Sandy, a ajuns însă cu dosar-părul făcut de comiserul ministerial și fa-minister. Katona a intentat de-tern un nou proces, de astădată pe a-bricantului Perlesz și profesor-porili lui Sandy. La proces, apărăto-succa a cerut dosarul afacerii d- Nu Dobrișin, ca să dovedească nici că antreprenorul Katona a sporiensau ba că a mituit, ci că m-năgh-tuirile s'au întâmplat de fa-est.

Chestiunea a fost mai s-alăle mușamalizată.